

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1907

Ny följd * X årg.

Häft. 1.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN**

INNEHÅLL:

Några ord vid årsskiftet.

Kvinnan och vår modernärning. Lärdomar af en studieresa i Danmark.

MILDRED THORBURN: Elizabeth Barret Browning. II, Aurora Leigh.

S—D: Selma Lagerlöfs sista bok.

MARIA DURLING: I väntan på döden.

Kvinnliga telegrafpersonalens förening.

Från kvinnovärlden: Finland. — Tyskland. — England. — Frankrike. — En gammal historia från den amerikanska rösträttskampanjen.

Föreningsmeddelanden: Fredrika-Bremer-Förbundets stipendieinstitution. — Fredrika-Bremer-Förbundets kretsmöte i Stockholm 11—12 jan. 1907.

Mot mjäll,

tillhandahålles i Parfym-, Speceri- och Färgaffärer.

skäggschamp m. fl. *hårsjukdomar* är salubrin ett bepröfvadt, pålitligt medel. På grund häraf och då det är utmärkt medel mot *sårnader* och flera slags *ekzem* samt till att *hålla huden frisk*, har det vunnit stor användning till hårets vård och förhindrande af hårets affallande. **Mot efterrapningar varnas!** Efterse upptäckarens, fil. doktor P. Håkansson's namn, varumärke och bruksanvisning! Salubrin Partilager hos **Geijer & C:o, Stockholm.**

Försäljes i flaskor om 1 à 2 liter.

Försök blott en gång

Liljeholmens

ättika

och du skall lära dig uppskatta dess goda smak och fina arom, ojämförligt öfverlägsen den i handeln förekommande ättiksyran.

Anonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Riks. Tel. 97 83.

Kvinnliga juridiska byrån

Triewaldsgränd 2. A. T. 143 23.

Kontorstid kl. 1/2 10—4.

Utför rättegångar, verkställer bouppteckningar och arfskiften, förmedlar egendomsförsäljningar, affärsöfverlåtelser och ackordsuppgörelser under hand, uppsätter **legala handlingar**, utför i öfrigt juridiska uppdrag af alla slag samt ombesörjer med energi och till ytterst billigt arfvode **inkasseringar**.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden-, kläde-, lärft- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar m. m.** Mönster uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

5 REGERINGSGATAN 5.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrödda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4*),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Fröken Nanny Hårds af Segerstad

SJUKHEM,

STOCKHOLM, Sibyllegatan 46—48, 4 tr. (Hiss).

Hemmet emottager konvalescenter, nervösa och invärtes sjuka, men inga smittosamma sjukdomar. Hemmet i alla afseenden förstklassigt.
Rikstel. 88 44. Allm. tel. 99 44.

SCHWEIZERBRODERIER.

Hvita broderade Remsor, Våfnader, Spetsar m. m. Absolut största urval, billigaste priser. Rikt profsortiment till landsorten.
Broderiaffären, 24 Kommendörsgatan
1 tr. (hörnet af Sibyllegatan).

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönda af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

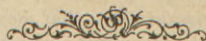
==== Allt arbete utföres noggrannt och af bästa material. ====

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. Gust. Pettersson,
52 Drottninggatan 52.

Böcker insända till Fredrika-Bremer-Förbundet dec. 1906.

- K. W. Appelberg:** I vår tids lifsfrågor, h. 4—5, årg. 10.
- Wilhelm Bille:** *Madsen, Johanne*, Det gamla palatset. — *Bergdahl, Victor*, Till Antipoden som beckbyxa.
- Albert Bonnier:** Verdandis småskrifter 139—142. — *Lagerlöf, Selma*, Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige, del. I. — *Grangvist, Ida*, Penndrag.
- Evangeliska Fosterlandsstiftelsens förlag:** *Runa, Brita*, Med blicken mot det osynliga. — *Blauenfeldt, Johanne*, Hindubarn. — *Leijdsström, Anna*, Julens blommor. — *Madsen, M. J.*, I Guds närhet. — *Rüdiger, Minna*, Skogsbruden. — *Hammarsten, Fr.*, Sådd på Guds åker, h. 11—12. — Varde ljus, Nordisk missionskalender. — Korsblomman 1907. — Frideborg 1907.
- Folkskolans barntidnings förlag:** Lilleputt. — Guldslottet.
- A.-B. Folkskolans vän:** Julklockan. — Lilla Sessan. — Hemmets kalender. — Snöhvít.
- Hugo Geber:** *Molin, Adrian*, Det nya Sverige, h. I. — *Villamaria, Älfvallek*, I del. — *Engelke, Jenny*, En stor svensk småstad. — Prosten Ranks ättlingar.
- Gyldendalske Boghandel:** *Prydz, Alvilde*, Barnene paa Hærø Gaard.
- E. V. Hellström:** *Malmström, Oscar*, Rös och en. — God jul.
- A.-B. Hierta:** *Wistrand, P. G.*, Svenska folkdräkter, h. I—IV. — *Rosegger, Peter*, Odågor.
- Lars Hökerberg:** *Eilersgaard, Charlotte*, Mammans lilla flicka. — *Söderlund, Elise*, Familjen Barren, II del.
- A.-B. Ljus:** *Ewald, Carl*, Sannsagor.
- Nordin & Josephson:** *Wide, Anders*, Bad och kroppsöfningar.
- Norstedt & Söner:** Småhemmens kalender 1907, h. 1—3. — *Hodgson, Burnett*, En liten prinsessa. — *Bevan, Tom*, Bob Jones. — *Alberg, Albert*, En gammal djurväns berättelser.
- Fritz Skoglund:** Lilla Rödlufvan. — *Petri, Anna*, Lovisa Svenssons lefnadsminnen.
- Svensk Lärartidnings förlag:** Fågel blå. — Sagas julbok 1906. — Silfverhvít och Törnrosa. — Jultomten. — Tummeliten.
- Wahlström & Widstrand:** *Waldeck*, Ankan. — *Wrangel, E.*, Brinkman och Tegnér. — *Karlfeldt, Erik Axel*, Flora och Pomona. — *Beskow, Natanael*, För det dagliga lifvet, ny saml.

*Svenska
sociala frågor*

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

1907

STOCKHOLM
AFTONBLADETS TRYCKERI
1907

DAGNY

Några ord vid årsskiftet.

Om det gifves ett ord, som tydligare än något annat karaktäriserar vårt unga århundrade, så är det ordet *rörelse*. Hvad man än har att säga om den tid vi lefva i, stilleståndets är det icke. Dess oro och jäkt kan väl ofta gripa en med en beklämmande känsla af otrygghet, som om man stode midt i en stark vind och hade all möda i världen att behålla balansen. Men den rättvisan är man dock skyldig att göra den så mycket förkättrade tiden, att den har lif i sig och öppnar blicken åt obegränsade möjligheter.

Det för tiden typiska visar sig ej minst inom kvinnornas värld. På alla områden därinom förnimmes en lifaktighet och rörlighet, hvartill intet föregående tidsskede har att uppvisa motstycke. Och denna värld är ej längre den gamla traditionens, gränserna därför ha flyttats långt utom de forna rāmärkena för hvad som hörde till den kvinnliga befogenheten och förmågan, och så godt som allt hvad *mänskligt* är ligger numera inom vårt fält. — Kvinnorörelsen har inträdt i ett skede, som man kan kalla målmedvetenhetens. Tviflet, osäkerheten, försagdheten ha vi bakom oss. Vi veta hvad vi vilja, och vår tungas band är löst, så att vi förmå ge uttryck åt vår vilja.

En tysk författarinna, Rosa Mayreder, har i ett särdeles intressant och djupsinnigt verk, »Zur Kritik der Weiblichkeit», ett arbete, som i och för sig är ett bevis för hur högt en nutidens kvinna kan stå i själfständigt och filosofiskt skoladt tänkande, karaktäriserat den moderna kvinnorörelsen på följande sätt:

»I alla tider har det funnits kvinnor, som i intelligens och handlingskraft stått jämsides med flertalet män, ja till och med öfverglänst dem. Likväl ha de icke förmått förändra det kvinnliga släktets sociala ställning, hvarken inom lagstiftningen eller i den allmänna opinionen. De ha varit undantag och behandlats som undantag, d. v. s. de voro icke led i en utvecklingskedja, de be-

tecknade icke brytandet ef en ny väg, en väg, först af dem själfva anad, men på hvilken följande generationer skulle gå fram och fullborda röjningen.

Häri ligger skillnaden mellan tidigare epokers kvinnliga individualiteter och den moderna kvinnorörelsens bärarinnor. Dessa nöja sig ej med att vara hvad de äro och endast för sig själfva njuta af den fria ställning, som hvarje kraftfull personlighet under alla förhållanden vet att förskaffa sig. De vilja draga den sociala konsekvensen af sitt väsens egenart och sträfva efter en omhvälfning af de bestående normerna till alla deras förmån, hvilka icke äro skapade efter dessa normers föreskrifter och förutsättningar.

Häri ligger kvinnorörelsens stora betydelse det karaktäristiska för den såsom social reform.»

Och längre fram i samma essay yttrar förf.:

»Nu är ögonblicket redan kommet, då den (kvinnorörelsen) öfvergått från revolutionens stadium till organisationens. — — — Dess fordringar börja infrias, till dels äro de redan lagstadgade, och de förändrade ekonomiska förhållandena utgöra den yttre betingelsen för deras snara förverkligande.

Därmed förändras dess uppgifter och perspektiv. Hvad som förr var en dröm, drömd af några få entusiaster, frambesvuren af några starka och ovanliga kvinnor och uttrycket för en egenart, som sträckte sig långt utöfver det genomsnittliga måttet, skall nu vara gemensam egendom för många och bilda den nya norm, efter hvilken detta flertals lif skall inrättas.»

»Ur nya uppgifter växa nya förmögenheter», heter det på ett annat ställe, och citerande engelsmannen Bury, hvilken, som det starkaste argument för kvinnans politiska rösträtt framhåller möjligheten, att en ny kvinnlig egenart däraf skall utvecklas, skriver förf.: »En sådan möjlighet, som den hvilken nu erbjuder sig, har icke funnits till sedan nära tvåtusen år.»

Så långt den tyska författarinnan. Och tillämpande hennes ord på oss: Är det icke på en allt fortgående utvecklings möjligheter vi bygga vårt framtidshopp? På utvecklingen af vår egenart till en full individuell frihet, en frihet, som en gång skall föra den medborgerliga med sig? Det är denna tanke, som låter oss se bortom stundens motgångar och de tillfälliga bakslagen, hvilka aldrig fattas på vår väg och som vi, svenska kvinnor, lika litet undgått som några af våra medsysstrar i andra länder. Ja, vid en

tillbakablick på det gångna året skulle det väl tyckas, att vi ej hade så stora skäl att stoltsera öfver vår saks framgångar. En reaktionär tendens på icke så få områden har gjort sig gällande, och vi ha fått mer än en kraftig erinring om, att vi kvinnor icke ha någon röst med i afgörandet af statens och samhällets frågor — ej ens då de på det närmaste angå oss själfva.

Men ljusglimtar ha ej heller saknats, det må med tacksamhet erkännas, den frivilliga kvinnliga arbetskraftens ökade användning i kommunens tjänst hör till en af dessa. Den under de sista åren pågående rösträttskampen, äfven med dess ovissa framtidsperspektiv, har stärkt vårt mod och vår målmedvetenhet, har gifvit oss en väl behöflig samhällelig skolning och en ej förr i samma grad erfaren känsla af att vara en makt, som man måste räkna med. Äfven om det är en makt, man i det längsta söker hålla stängen.

Det unga året 1907 hälsa vi således icke med misströstan och räddhåga, utan med förhoppningar och godt mod. Hvad det än må bringa oss, äro vi förvissade om, att det skall lända oss till välsignelse — och till lärdom. Det löfte vi också tro oss vara berättigade att i alla tänkande, framåtsträfvande svenska kvinnors namn afgifva såsom en tribut åt den nya tid, som med ett nytt år kommer med nya kraf, nya plikter och nya ansvar, är att vi, glömska af den egna lilla fördelen, hvar och en efter mått och förmåga, skola söka ägna våra bästa krafter åt det stora helas, vårt älskade fäderneslands, lycka och förkofran.

*
—————

Kvinnan och vår modernäring.

Lärdomar från en studieresa i Danmark.

Det nya uppslag som gjordes af Fredrika-Bremer-Förbundet under förlidet år, då det upptog den kvinnliga landtbefolkningens utbildning för sitt kall till sina öfriga verksamhetsgrenar, föregicks, innan Förbundets plan därför offentligt framlades, af en undersökning af hvad som inom detta område åstadkommits i vårt grannland, Danmark, smålandtbrukets förlofvade land. Af stort intresse är också den reseberättelse, som afgifvits af fröken

Gertrud Adelborg, hvilken med reseanslag från Förbundet i somras besökte några af de mest typiska danska husmodersskolorna, äfven om, som af fröken Adelborg ofta betonas, den indirekta lärdomen man af dem hemtar är större än den absoluta.

Så var det icke så mycket hvad som fanns i Danmark, hur utmärkt detta i många afseenden än var, utan hvad som *icke* fanns där, hvilket gifvit impulsen till den af Förbundet utarbetade planen för höjande af den svenska allmogekvinnan, i de flesta fall så olika situerad mot sin danska syster. Jämförelsepunkter förefinnas dock, liksom mycket för oss att lära, hvilket framgår af fröken Adelborgs reseberättelse, hvaraf här meddelas ett sammandrag.

* * *

Bland Danmarks husmodersskolor intar *Sorø Lærerindeskole for Husholdning* (adr. Ankerhus, Sorø) ett framstående rum, och här hade Förbundets stipendiat under föreståndarinnans, fröken Magdalene Lauridsen, utmärkta ledning godt tillfälle att studera de danska lärometoderna. En särdeles lycklig tillfällighet vid detta besök var, att den framstående skolkökslärarinnan, fröken Lotten Lagerstedt, samtidigt gästade Sorø, hvarför de båda landsmaninnorna kunde utbyta tankar öfver hvad de sågo och erforo.

Vid ordnandet af ofvannämnda läroanstalt synes man gått ut från den tanken: »då allmogekvinnan af många skäl icke kan komma till hushållsskolan, bör skolan komma till henne». Skolan är alltså afsedd att uppfostra lärarinnor för undervisning af landtbefolkningens kvinnor. Resultatet har varit det bästa. Under den tid af 6 år Sorø skola varit i verksamhet ha 33,000 kvinnor deltagit i de af dess lärarinnor ledda kurserna. Denna stora siffra har åstadkommits därigenom, att undervisningen gifves i hvarje by endast en gång i veckan, månaderna november—april. Hvarje lärarinna undervisar således under samma vinter å 6 närbelägna orter, en af veckodagarna ägnad åt hvarje plats, en anordning beroende af husmödrarnas svårighet att flera aftnar å rad lämna sitt hem.

Kursen är beräknad för minst 35 elever, ett alltför stort antal för att dessa själfva skola kunna lägga hand vid beredningen, hvarför undervisningen försiggår i form af förevisning i matlagning med utförlig förklaring på tillredningen och upplysning an-

gående pris och näringsvärde. Maten lagas på fotogenkök och med hjälp af hölåda. I största möjliga utsträckning begagnas grönsaker för att vänja landtbefolkningen vid dessas användbarhet. Den tillagade maten är tilltagen för 4 personer och afsmakas af deltagarna, som hvar och en medför sked och en tallrik. Utgifterna betäckas af de kursdeltagandes afgifter, kr. 3: 25. Om hvarje kurs har 35 deltagare, och 6 kretsar gemensam lärarinna, betäcka inkomsterna utgifterna. Deltagarna ha varit af alla stånd och åldrar. Bonde- eller hemmansägareklassen starkast representerad, ehuru smålandtbrukarnas hustrur och tjänsteflickor äfven talrikt begagnat sig af undervisningen. De flesta af eleverna ha varit i åldern mellan 30—50 år.

»Kretsen» bestrider utgifter för lokal, logis, värme och rengöring samt undervisningsmaterial, 30 à 40 kr., sörjer för lärarinnans kost och logis det dygn i veckan, då hon undervisar dess deltagare, och befordrar henne till nästa krets. »De forenede Landboforeninger» (hushållningssällskapen) bekosta lärarinnans lön, 300 kr., hennes uppehälle och kost, inköp af produkter för undervisningen o. s. v. Landboforeningen sköter kursens räkenskaper, uppbär kursdeltagarnas ofvannämnda afgifter, begär understöd för obemedlade deltagare, bär den ekonomiska risken för företaget och har rätt till det eventuella öfverskottet. Lärarineskolan står under ledning af de »samvirkende danske Landboforeninger» och undervisningen kontrolleras af ett för detta ändamål tillsatt utskott.

Angående resultatet af de här beskrifna kurserna säger fröken Lauridsen i tidskriften »Haven» (N:o 14, årg. 1906), hvarur en del af här gifna uppgifter hämtats: »Naturligtvis kan denna undervisning, äfven om den fortsättes under två år och deltagaren sålunda erhåller 36 lektioner, icke betraktas som en grundlig utbildning. Men den kan väcka intresset och stärka uppfattningen af den ekonomiska betydelse, som kvinnornas arbete har inom det stora samhällshushållet, samt sporra eleven till vidare förkofran inom sitt fack».

För att nu återgå till »Sorø Lærerindeskole for Husholdning» är det naturligt, att den undervisning, som där meddelas, är så väl teoretisk som praktisk. Lärarinnan skall ju vid demonstrationslektionerna alltid kunna besvara ett *hvarför* med ett *huru*.

Kursen börjar i januari och räcker 9 månader samt betingar en afgift af 540 kr. Staten har hittills ej gifvit skolan, som till-

hör fröken Lauridsen, något understöd, men elever kunna erhålla statsbidrag intill 300 kr. Dock lämnas sådant endast åt dem, som under kursens 4 första månader visat sig särskildt dugande.

Eleverna uppdelas i grupper på 6 stycken, motsvarande en familj bestående af far, mor och fyra barn; med lärarinnans hjälp skall nu gruppen sköta hushållet efter en bestämd årsinkomst: 1,200 kr. för första månaden, 2,000, 3,000 och 4,000 för de följande. Den första månaden, då det gäller att använda billiga födoämnen för att få månadspenningen, 60 kr., att gå ihop, torde vara den, som mest spänner intresset. Mycken vikt lägges på användning af trädgårdsalster, då, som fröken Lauridsen framhåller, »man måste med liten hushållskassa begagna sin trädgårdsprodukter af sparsamhetsskäl, och med en större kassa, och däraf beroende anspråk, i trädgårdens alster finna medlet att erhålla ett fint och godt bord».

Efter 4 månaders praktisk undervisning vidtager den egentliga lärarinneutbildningen och eleverna få själfva undervisa, d. v. s. de öfvas i de demonstrationslektioner, som de skola hålla på landsbygden. Den teoretiska undervisningen omfattar: hushållskemi, näringsämneslära, anatomi, fysiologi, sjukvårdslära, botanik, fysik, pedagogik, trädgårdsskötsel, modersmålet och bokföring; den praktiska: matlagning, hushållsskötsel, konservering af trädgårdsalster, sjukvård samt undervisningsöfning.

Till bruk för skolan är anlagd en »Model-Gaardmanshave». Det skolkök som står i förbindelse med anstalten torde motsvara de högsta fordringar, som gärna kunna ställas på ett sådant.

Intrycket af skolan var, säger fröken Adelborg, genomgående förträffligt, och eleverna voro synbarligen mycket intresserade af sitt arbete. Särskildt godt tillfälle att sätta sig in i undervisningsmetoden erbjöds för främlingen, emedan besöket inföll vid den tid, då en 14 dagars fortsättnings- eller repetitionskurs där pågick med de redan utexaminerade eleverna. Man samlades i föreläsningssalen, där någon af de f. d. lärjungarna höll en lektion, liknande den hon brukade hålla på landsbygden, hvarpå följde kritik, dels af föreståndarinnan, dels af en skolinspektör, som hade den pedagogiska ledningen om hand.

Kærehave husmandskole är ett namn, man ofta hör i förbindelse med det nya som åstadkommits på landtbruks-pedagogiens område. Skolan kallas för Danmarks skötebarn. Den har haft dryga statsanslag till uppsättning m. m., har nu 2,000 kr. pr år, är härligt belägen, har god jord, alltså de bästa förutsättningar att blifva en mönsteranstalt. En del omständigheter bidro dock till att fröken Adelborg af besöket vid Kærehave, som var inskränkt till några få timmar, icke kunde draga några bestämda slutsatser angående skolans rätta beskaffenhet.

Hvad som inhemtades var i korthet följande. Kærehave är en landtbruksskola, afsedd för båda könen. Kursen är 6 månader för män, 5 månader för kvinnor. Där undervisas teoretiskt hufvudsakligen i landbruksämnen, men därjämte äfven i sådana fack, som tillhöra folkhögskolan. Hvad de kvinnliga eleverna beträffar anslås tvenne timmar af dagen till folkhögskoleämnena. Den öfriga tiden uppdelas på fyra ämnesgrupper: matlagning, hemslöjd, sömnad och utegöromål. Ett fel syntes vara hopandet af undervisningsämnena, hvilket gör en viss ytlighet oundviklig. Såsom egendomligt måste ock framhållas att praktisk undervisning lämnades i t. ex. borstbinderi och bokbinderi, under det i landtbruk och trädgårdskötsel endast gafs teoretisk undervisning.

* * *

De s. k. »*Fællesreiserne*»*) är en utbildningsmetod, som af många i Danmark sättes högre än husmandsskolorna. Dessa resor, hvari såväl landtbrukaren själf som hans hustru (ehuru på olika tider) kan deltaga, planeras mycket väl af en särskild utsedd styrelse; en förare åtföljer de resande, hvilka vanligen delas i grupper på 30 personer, till de föreslagna gårdarna, som noga beses och de lämnade uppgifterna kontrolleras. Allt på gården får granskas. Det frågas och svaras om gödning och växelbruk, om sädesslag och rotfrukter, om gårdens afkastning o. s. v. Räkenskaperna skola om möjligt vara tillgängliga, så att hvar och en kan göra sig reda för gårdens inkomster och utgifter. Ofta har den egendom, som förevisas, fått pris för sin goda kötsel, hvarför ägaren känner sig förpliktad att stå till tjänst med upplysningar.

*) Äfven i Sverige äro sådana studieresor för landtbrukare satta i gång. En och annan kvinna har äfven här deltagit.

I detta sammanhang bör nämnas, att i de bestämmelser och villkor, som gälla för premiering af smålandtbruk, finnes en punkt beträffande »et hyggeligt og tiltalende Hjem», hvilket visar, att man äfven tar i betraktande *hustruns* arbete, när det gäller att premiera en gård.

* * *

Efter att ha lämnat en redogörelse för sina iakttagelser beträffande de danska undervisningsmetoderna, säger fröken Adelborg, att en skola, sådan hon väntat sig att få se, *icke* finnes i Danmark, en skola nämligen, där landtbrukarens hustru och döttrar kunde få lära sig de göromål, som det tillkommer dem att sköta.

Det ligger nu nära till hands att tänka: Då man i ett land, där smålandtbruket står så högt som i Danmark, väl äger skolor för hushållning och matlagning, för trädgårds- och hönsskötsel, men icke för så viktiga delar af den landtbrukande kvinnans arbete som kreaturens vård, mjölkens skötsel och beredning m. m., har man väl ej känt behovet af dylika skolor. Detta är dock ej fallet. Man har blott i Danmark följt en motsatt ordning, mot den man tänkt sig i Sverige, där man vid planering af en eventuell kvinnlig landbruksanstalt satt kreatursskötsel och hvad därtill hörer i full jämbredd med skolköksutbildningen. Först sedan de danska undervisningsanstalterna af den art, som här ofvan beskrifvits, kommit i gång och visat godt resultat, är man betänkt på att med dem förbinda undervisning i landtbruk. På flera af de platser fröken Adelborg besökt, syntes planer vara i görningen att utvidga undervisningen i den här angifna riktningen. Planerna hörde dock ännu till framtidsdrömmarnas område.

För öfrigt tyckes den flyktiga blick på Danmarks bördiga land och intensiva landtbruk, som vår stipendiat varit i tillfälle att få göra, styrkt henne i den uppfattningen, att vi, svenskar, där har mycket att lära, om vi ock icke böra kopiera.

På Danmarks slätter ligga gårdarna tät, ofta omgärdade af en planterad häck. Det begränsade området stänger utsikten, och därinom bedrifves nu ett intensivt landtbruk. Allt är beräknadt på att gården skall lämna sitt bidrag till landets export. Därför odlas foderväxter i myckenhet för kreaturen, alltså i smör-exportens tjänst, och för gårdens behof köpes säd m. m. De små gårdarna sammansluta sig till andelsföreningar för olika ändamål, representerande den så väl kända kraftiga insatsen i landets

utveckling. Och utan att förringa den andligt höjande rörelse, som samtidigt utgår från den danska folkhögskolan, är det ovädersägligt, att det ekonomiska utbytet genom exporten spelar en stor roll vid Danmarks smålandtbruk.

Vid en jämförelse med vårt eget land ligger skillnaden i öppen dag. Den svenska landtmannens ägor äro i allmänhet vidsträckta, deras gränser synas ej från stugutrappan. I många trakter är det skogarna och höjderna, som ge landet karaktär och folket dess skaplynne. Mannen tillbringar stor del af vintern i skogen för timmerhuggning, kolning m. m., och hustrun och döttrarna vistas där ofta sommaren lång för kreaturens vård och mjölkens tillvaratagande. En noggrannt planlagd landbruksskötsel, enligt danskt mönster, kommer i sådana delar af vårt land ej i fråga. Att blifva en nyktert tänkande, beräknande landthushållare, som sköter sitt landtbruk i första hand ur exportsynpunkt, ligger kanske ej håller för den svenske bonden. Hvad som åtminstone nu bör vara oss angelägnast är, att söka uppdrifva vårt smålandtbruk därhän, att det föder landtmannen och hans familj af den egna torfvans produkter.

Att därvid kvinnan har en viktig roll att fylla, och att hennes utbildning för sitt kall är för vårt land af oberäknelig betydelse, börjar allt mer och mer att inses. Den kvinnliga landtbruksskola, som Fredrika-Bremer-Förbundet står i begrepp att starta, har äfven till uppgift att räcka den för vår modernäring verkan- de kvinnan den hjälpande hand, hon så väl behöfver för att hennes arbete därinom skall blifva fruktbarande och till välsignelse för henne själf, hennes familj och fäderneslandet.

* —————

Elizabeth Barret Browning.*)

II.

Aurora Leigh.

Den som rätt vill lära känna Elizabeth Barret Browning i hennes innersta tankar och väsen, bör söka henne, där hon för alla tiders barn är tillfinnandes, nämligen i hennes bok »Aurora

*) Första afdelningen af artikeln Elizabeth Barret Browning återfinnes h. 17, 1906.

Leigh», en roman på vers, afsedd att gifva en målande bild af sin tid med dess ideella sträfvanden, dess företräden, fel och strömningar. Hon talar själf om den som »mitt mognaste verk och det, i hvilket jag inlagt mina högsta öfvertygelser om lif och konst.» Den kan således samtidigt betraktas så godt som en själfbiografi, och det är nog ej endast bokens hjältinna, Aurora Leigh, som inlednings-stroferna gälla:

»Att skrifva många böcker ta'r ej slut
och jag, som skrivit prosa re'n och vers
i mängd för andras skull, vill skriva nu
en saga för mitt eget bättre jag.
Likt ett porträtt man gifver till en vän,
som har det innelyckt och ser därpå
långt sedan han dig redan glömt och blott
att bättre skönja, hvad han var och är.»

»Aurora Leigh» var en bok, som s. a. s. utvecklades med författarinnans egen personlighet och nådde sin fullbordan först, då hennes egna åsikter vunnit den stadga och mogenhet, att hon ville framlägga dem för världen som resultatet af hela sitt intellektuella lif. Att hon haft den i tankarna redan från början af sin författarebana, framgår bl. a. af ett bref till vännen John Kenyon, skrivet redan 1844, mer än tio år före diktens utgifvande, däri hon säger: »Jag har stor lust att en dag skriva ett längre poem af detta slag — ett poem innefattande det moderna lifvets väsen och seder utan att rygga tillbaka för konventionalismen. Jag tror att det skulle kunna ha en god verkan...»

Man kan därför icke betrakta »Aurora Leigh» som ett poem i vanlig bemärkelse, det saknar helt och hållet den lättflytande form, den fantasi och det lättvindiga handhafvande af verklighet och fakta, som pläga känneteckna dylika alster. — Stilen är ofta tung, likasom dignande under den myckenhet af tankar, som de fattiga orden måste frambära, fantasien hålles så godt som fullständigt i tygeln och får endast gifva sig luft i garneringen af det hela, och naturskildringar och andra poesiens tillbehör få endast vara med, så till vida som de icke inkräkta på de ideella stämningarnas område.

Men i dess ställe möta vi här en själ och en intelligens, redan i sig själfva större och enhetligare än efter vanliga mått, och därtill sofrade genom mycket lidande och genom mycken kärlek. En af våra författare har sagt om renheten, att den bör vara icke snödrifvans utan det hvitglödgade järnets renhet, och

detta genom eld förädlade och intensifierade känslolif finna vi hos Elizabeth Barret Browning. Utan att frukta vidrör hon allt, där hennes levande kärlek ser att det finns någon lifsmöjlighet till utveckling och förbättring, och som en klar skoningslös låga belyser, förbränner eller desinficerar hon de föremål, med hvilka hon kommer i beröring, allt eftersom de i sig äga förmåga att genom eld luttras och härdas. Ty elden, den mjuka, lätttrörliga, okufligt stigande flammen, är den bästa symbolen för Elizabeth B. Brownings skaldskap och personlighet.

* * *

Att redogöra för innehållet i en bok sådan som Aurora Leigh faller sig synnerligen svårt, då den till största delen består af reflexioner öfver de högsta ämnen mellan himmel och jord, människoskap och konstnärskap, kärleken, lifvet och döden. De för dessa reflexioner obligatoriska handlingarna och karaktärerna spela en jämförelsevis liten roll. Icke håller har förf. lyckats synnerligen väl med dessa. Handlingar och situationer lida af hennes svårighet att hålla måtta, hvilket ofta tager sig uttryck i formgifningen, och hvad karaktärerna beträffar, så finnes det egentligen endast *en*, som från att vara typ närmar sig till individ. Och detta är mindre underligt, ty det är hjältinnan själf, Aurora Leigh, som nästan drag för drag återgifver författarinnans egen personlighet. Hjälten, Romney, skulle nog i Sverige förefalla som en särdeles utpräglad individ, för att icke säga ett original, men i England, där dels den enskilda egendomen är så mycket större tilltagen, dels det filantropiskt-religiösa draget mera påfallande, blir en Romney-typ, ehuru i boken öfverdrifven, ej någon sällspord figur.

Vid ett flyktigt genomögnande af boken förefaller det, som om problemet gällde de bägge kusinernas kärlekssaga, och att författarinnan ville varna sitt eget kön för att tro, att arbete och konstnärsskap kunna uppväga hemmets, äktenskapets och moderskapets lycka. Men problemet ligger djupare. Det är grundmotståndningen mellan idealism och materialism, mellan individualism och socialism, mellan den kraft, som utifrån söker tränga sig in och forma om och den kraft, som inifrån organiskt och stilla danar den helgjutna formen. Så mycken djup skönhets, så mycken stolt sanningskärlek, så mycket modigt förtroende till lifvet och döden ligga dolda bakom många af dessa vid första påseen-

det litet invecklade och tröga fraser, att de rikligt belöna ett träget och fortsatt studium.

Innehållet i »Aurora Leigh» är i sammandrag detta. En liten flicka, af till hälften engelsk, till hälften italiensk börd, flyttar vid föräldrarnas fränfalle från Italien öfver till England, där hon uppfostras af sin faster, en typisk engelsk miss, i ett typiskt engelskt hem på landet. Här lefver hon under många år ett inbundet, skönhetstörstande lif, hämtande näring ur böckernas och naturens värld, utan andra lekkamrater än sin kusin Romney, som med sina tre à fyra års försprång och sin tidigt vaknade ansvars-känsla ej är det gladaste eller mest sympatiska sällskap för den lilla Aurora. Han är sedan sin tidigaste barndom en stor jordägare med massor af underhafvande, och för hans känsliga, allvarliga sinne framstår klasskillnaden, nöden och de bättre lottades plikter och skulder så stora, att han känner sig bunden att ägna hela sitt lif och arbete åt samhällets styfbarn.

Aurora däremot sträcker sig med alla sinnen mot det ljusa och sköna i lifvet, hon ser alltid »upp mot gudarne», medan Romney Leigh ser »ned på jordmaskarne, en gudalik natur, ty gudar skåda ned, likgiltiga för sig själfva». Så växte de upp tillsammans, en hvar ensidigt utvecklande sin egen lifsåskådning. Den dag då Aurora fyller tjugo år öfverraskar henne Romney, då hon i trädgården bundit sig en murgrönskrans att likt en antikens prästinna bära om håret. Han frågar henne om hon vill blifva hans hustru, och dem emellan utspinner sig ett samtal, som å ömse sidor i ädla tankar svårligen kan öfverträffas. Romney har funnit verser af Auroras hand och med sin allvarliga lifsåskådning och full af mannens ringaktning för kvinnan som skapande ande, söker han förmå henne att utbyta poetens i hans tycke onyttiga, själfuppfyllda och ytliga kall mot ett lif i socialt arbete och välgörenhet vid hans sida. Smärtsamt berörd af den stränga och öfverlägsna tonen i hans frieri sätter Auroras stolthet sig till motvärn, och emot sitt eget hjärta afslår hon utan tvekan hans anbud. De tvänne kusinerna skiljas. Kort därefter dör Auroras faster, lämnande hela förmögenheten till Romney, på grund af ett gammalt testamente; Aurora flyttar till London, och snart gå tidens och rummets vågor höga, förtagande hvarje ljud emellan dem.

Sålunda fortgå några år, Aurora lefver ensam i storstaden, förtjänande ett sparsamt bröd som skriftställarinna, medan Romney

på sitt gods så småningom sätter sina filantropiska idéer i verket och förvandlar Leigh Hall till en asyl för allsköns afskum.

En dag kommer en af societetens skönheter upp till Aurora Leigh på hennes kammare och gör henne en underlig bekännelse. Denna dam, Lady Waldemar, som hon kallas, har fattat häftig kärlek till Romney Leigh och för att finna nåd för hans ögon öfvergifvit alla de nöjen och fåfängligheter, som äro hennes egentliga lifsluft och helt ägnat sig åt välgörenhet. Detta hennes försök har emellertid fullständigt misslyckats, ty Romney, hvares lycka redan en gång lidit skeppsbrott, har beslutit att äkta en fattig sömmerska, Marian Erle, för att åtminstone i sin mån göra hvad han kan för att fylla svealget mellan samhällsklasserna. Lady Waldemar söker upp Aurora för att bedja henne tränga in i förhållandena och förhindra ett giftermål, under sken af intresse för Marian. — Hela denna scen med Lady Waldemar, liksom öfver hufvud taget alla där hon förekommer, verkar högst osannolik och öfverdrifven. Här har författarinnans ifriga önskan att verka realistisk äfven inom områden främmande för hennes natur, förledt henne att begagna sig af uttryck och talesätt som verka grofva och otroliga i samband med en dam af bildning och börd — låt vara att hennes karaktär ej är oförvitlig.

Den unga författarinnan med sina upphöjda tänkesätt drager sig naturligtvis genast tillbaka från detta falska spel och affärdar Lady Waldemar. Men af intresse för sin kusin Romney, för hvilken hon, sig själf ovetande, alltjämt hyser de varmaste känslor, söker hon upp hans blifvande brud, den lilla sömmerskan med de sorgsna ögonen och den glada munnen, — Marian Erle, som vuxit upp i ett hem, värre än intet hem, som flytt från sina föräldrars snikenhet och slitit ondt tills hon hamnade på ett lasarett, där Romney finner henne och af medlidande med hennes öfvergifna ställning vill göra henne till sin hustru. Aurora sluter ett vänskapsförbund med den unga flickan och återvänder sedan till sina böcker och pennor för att i arbetet glömma sin hemliga sorg.

Nu kommer den scen i boken, som bäst af allt visar, huru litet Mrs Browning var hemma i den hvardagsvärld, som omgaf henne. Hennes rätta atmosfär var af en så upphöjd, så lugn och harmonisk karaktär, att då hon vill beskrifva något främmande från dessa känslor, stå vi helt häpna och missräknade. Det är ej verkligheten, som här skildras, utan en fingerad verklighet, må-

lad i de mörkaste färger för att bättre framhäfva kontrasterna. Scenen framställer Romney Leighs bröllop med Marian Erle, till hvilket inbjudits representanter för Englands förnämsta värld tillsammans med tiggare, krymplingar och slödder af värsta slag. Själfva idén är underlig nog i sig själf, men värre blir det, då bröllopgästerna, efter att länge förgäfves ha väntat på bruden, blifva underrättade om att denna försvunnit, bortlockad, såsom det sedan visar sig, af ett verktyg, hyrdt af Lady Waldemar. Bröllopet förvandlas till ett pöbelupplopp, och det hela är groteskt, vidrigt och öfverdrifvet skildradt. Vi känna oss därför glada att lämna dessa lägre regioner, där författarinnan själf är så föga hemmastadd, för att öfvergå till Aurora Leighs vidare öden.

* * *

Drifven af längtan att återse sin barndoms land packar hon ihop sina få tillhörigheter och reser till Italien. På vägen stannar hon ett par dagar i »det fagra, fantastiska Paris, som bär sina träd, som vore de plymer i en hatt», och här låter slumpen henne få syn på Marian Erle — Marian Erle med ett barn på armen. Ifrån detta ögonblick lämnar Aurora sig ingen ro förrän hon lyckats återfinna den stackars Marian, hon lyssnar till hennes lidandes historia, hur hon fallit offer för en nedrig förbrytelse och lämnats värnlös och öfvergifven, med ett barn i sina armar, hvars far hon ej ens känner. Aurora tar de arma under sina vingars skugga, och så fortsätta de tillsammans resan till Italien: den ena död för lifvet, lefvande endast för sitt barn; den andra hungrande efter lifvet, lefvande blott för sitt arbete. — Hvilket djupt intryck Italien, detta hennes andra fosterland, gjort på Mrs Browning, framgår bäst af hennes förmåga att i dikt beskrifva det, som utgör detta lyckliga lands särmärke, ty den kärlek som hon kände för land och folk besjälade orden och darrade genom de djärfva bilderna, om varma, lefvande pulsar. Så skrifver hon, jämförande Englands fredliga natur med Italiens:

Ej så! Ej mina skogar af kastanj
i Vallombrosa, klängande med sporrar
vid djupets rand. Ej dessa djärfva språng
af vännen, som högt ropande i yrsel
af glädje eller fruktan ned sig störta
ibland de skälfvande, de slanka pinier —
En hvit själ, kastad ut i evigheten
från tidens dallringar ännu ej fri.

I detta land finna de tvänne husvillan en fristad. De slå sig ned i Firenze, och underbart beskrifves denna stads säregna tjuskraft, dess dagrar och färgspel i grynings- och aftontimmar, dess skönhetsmättade ro. — Här samlar Aurora Leigh ostörd sina tankar och grubblar öfver mänskligheten, öfver lif och konst, och delgifver oss dem sedan i en form, så omedelbar, så full af djup och patos, att de ej låta sig återgifvas i ett torrt utdrag.

Under denna paus i Auroras lefnad sker det något nytt med henne. Den genom det intellektuella arbetet underkufvade kvinnan inom henne befriar sig från sina bojor och intager författarinnans plats. Om och om igen återkommer den tanken; »en bok är mindre värd än en människa», och hon frågar sig, huruvida hon ej enklare och lyckligare skulle uppfyllt sin plikt som människa, om hon räddat sin kusin från det öde hon tror blifvit hans, nämligen att fångas i Lady Waldemars nät, och hjälpt honom i hans själfuppoftande arbete för de fattiga och betryckta, i stället för att låta sitt eget jag sträfva att finna sig uttryck i sånger, som skulle lefva kanske blott en dag.

Och dock känner hon som aldrig förr sitt kalls heliga ursprung och heliga ändamål. Genom den lifsstegring, som hon erfar i och med den allsidiga utvecklingen af sin natur, fattar hon ännu fullare innebörden af »den smärtfylldt stora gåfvan, poeten gifven af ett dubbelt lif». Själf förtärd af kärlek är hon dock alltför stolt att ens tillåta sig att vara medveten om densamma.

Vid denna tid har hon äfven utgifvit sitt första helgjutna diktverk, och hon vet, att ändtligen hennes personlighet samlat nog kraft och intensitet att trycka sin prägel på hennes verk. Gnistan i hennes inre har lyckats bränna sig igenom höljet och lämnat ovedersägliga spår på papperet. Men nu, då hon står vid sina önskningsars mål, då icke blott världen utan äfven hennes innersta konstnärsmedvetande säger henne, att hon lyckats skapa någonting själf, säga någonting hittills osagdt, nu känner hon äfven bittrast det tomma i en hyllning, som tillfaller det allmängiltiga snillet, mänsklighetens gemensamma möjlighetsfond, medan dess språkrör, den lefvande personligheten där bakom, andande i det korta nuet, förgäfvdes söker värme och sympati för sin egen skull.

»Allas kärlek är en ringa ting mot en endas kärlek», säger Aurora Leigh suckande i medvetande om, att det verk, som so-

lar sig i kärlek, som prisas af kärleken, ej förmår återstråla något af sin glans på dess upphofsman.

»Hur tungt det är för den, som sitter ensam
vid ödslig härd i tysta vinterkvällen
och hörer fjärranfrån nationers lof.»

Så gå de långa, soliga dagarna, och knappt når ett eko från världen eller England upp till den lilla villan högt vid Belloguardo. Af de sparsamma nyheterna hemifrån tror sig Aurora kunna draga den slutsatsen, att Romney står i begrepp att ingå ett giftermål med Lady Waldemar. Det ringer i hennes öron af bröllopsklockor; hennes själ gör uppror. — Så kommer det en kväll, en kväll då

»Himlarna bereda rum för natten
och låta alla sina portar upp
för stjärnorna, som tändas en och en.
De genomskinligt purpurväfda skuggor
till brädden fylla upp den vida dal
och öfversvämna staden, som nyss låg
— en drunknad stad i en förtrollad sjö —
och drog med häftig åtrå ned ens blick
att störta sig i djupet för att finna
en hafskung med en röst af böljors brus.»

Aurora sitter ensam på terrassen, insupande all denna skönhet. Då höras steg i sanden bakom henne och den hon tänkte på står framför henne — Romney, hafskungen.

Det är mörkt omkring dem, men de behöfva intet yttre ljus för att urskilja hvarandras drag, förnimmande uttryckets spel genom röstens skiftningar. Romney talar först, och i de sorgsna men ej bittra orden, de ädla, värdiga tankarna igenkänna vi den unge mannen från fordom. Men hvar är själfkänslan, vissheten om sin methods oemotsägbara förträfflighet, den inre rikedom? Som en andligen fattig framstår han, en människa träffad af Guds hand och förd från sin egen väg till den dunkelt skymtande ingången till en ny bana. Det är ej längre han, som dömer, utan han, som försvarar individens och poetens berättigade existens, och han hälsar Aurora såsom värdig att intaga sin plats ibland dessa senare på grund af sitt verk. När Aurora sedan kommer till ordet, är det hon, som i vemodiga ordalag betonar diktarens lott att aldrig tillfyllest kunna åskådliggöra bilden i

sitt inre. Hennes hjärta är fylldt af bitterhet vid tanken på att Romney är Lady Waldemars make. Dessa hennes misstankar gifva anledning till oupphörliga missförstånd å ömse sidor; Romney hänsyftar mera än en gång på en dunkel olycka, som han tror Aurora veta, och Aurora tillrättavisar honom för ord, som hon ej anser böra uttalas af en gift man om sin hustru.

Till sist, då Romney ännu en gång återför talet på sitt förfelade lifsverk, sin koloni vid Leigh Hall, som från befolkningens sida endast mött misstro och ovilja och till sist förstörts genom mordbrand, och huru hans enda återstående plikt nu är att sörja för sin förfördelade hustru, löses Auroras tunga och i harmfulla ord utslungar hon sin ovilja mot denna förmenta »hustru», Lady Waldemar.

Nu är det Romneys tur att harmas. Marian Erle är den hustru han afser. För honom har Lady Waldemar aldrig haft någon lockelse, hon var endast ett af de många medlen att nå de rikas börs för de fattigas räkning, och den han inför Gud betraktar som sin verkliga hustru är den arma, förlorade Marian Erle. Denna, som under tiden tyst närmat sig och hör hans ord, kastar sig gripen af tacksamhet till hans fötter, lycklig att ännu befinnas värdig en plats som en hederlig mans hustru och dock fast beslutet att allt framgent blott lefva för sitt barn och afstå sin rätt till Aurora, som hon vet är älskad af Romney och lidelsefullt fast omedvetet besvarar hans kärlek.

Marian drar sig tillbaka och Romney och Aurora äro åter allena under den stjärnströdda himmelen.

Då talar Romney ännu en gång, talar om den kärlek, som uppfyllt hans lif, men som försynen själf bevarat för gensvar. Nu var han kommen endast för att erbjuda Marian det stöd, som han ännu i sin maktlöshet skulle kunna skänka en ännu öfvergifnare varelse än han själf. Ty han är blind, blind sedan den natt, då han ur det brinnande fädernehuset sökte rädda en af sina skyddslingar, men träffades af en fallande bjälke.

Nu först glömmer Aurora sin stolthet och sina strider, nu först vet hon hvad hon förbröt, då hon upphöjde konstnärsinstinkten på kvinnans bekostnad, då hon glömde att ingen helgjutten konstnär kan utvecklas från en half människa. Nu, då hennes älskade är för stolt att bedja om hennes kärlek, nu gifver hon honom den själf, glömsk af sin stolthet, utösande öfver honom utan inskränkning hela sitt lifs samlade skatter.

Och de, som en gång skildes åt fulla af högtflygande planer, af förhoppningar och sträfvanden i livets morgon, de förenas nu då dagen börjar skymma, trötta efter de långa vägarna, efter de bittra segrarna och de än bittrare nederlagen, ej längre sträfvande efter att omvända en värld utan förtröstande på något högre än de egna små metoderna att styra världens öden.

* * *

Så lyder i korthet Romneys och Auroras lefnadssaga. Men huru skulle man vid ett så flyktigt berörande kunna gifva ens en svag glimt af den skönhet, som Elizabeth Browning förmått aflocka de växlande episoderna? Här gäller det, som hon själf uttrycker det, att med dödliga ögon fixera och fasthålla den yttre formen, tills man med odödliga ögon kan tränga igenom till den inre formen, af några kallad den ideella — bättre benämnd den verkliga. Det är denna samstämmighet mellan tanken och formen, som gör, att orden ej blott smeka vårt öra som en behaglig klang utan äfven ropa till vår själ ett »Sursum Corda», tvingande oss att rena och samla våra tankar på ett plan, där vi värdigt kunna lyssna till och umgås med sådana andar som Romney och Aurora Leigh.

Själfvä skaldinnans ödmjukhet inför sitt ämne, själfvä de bristfulla ordens ofta ofullkomliga försök att rymma det som går öfver alla ord, gifver oss mera än kanske något annat diktverk begreppet om den stora diktningens sällan beträdda vidder; dessa vidder, som poeten endast får nalkas gripen af den paniska »skräck»; den själfuppgifvelsens yrsel, som i forntida gudakulter sattes i samband med gudomens uppenbarelse. Betecknande för denna hänryckning äro de moment i dikten, då orden komma till en mer som oartikulerade ljud än som öfvertänkta strofer.

Dessa ögonblick äro dock snabbt öfvergående, de äro de på ytan uppstående bubblorna af den djupa strömmen, som lugn och majestätisk brusar fram under dem, betvingande i sin målmedvetna styrka. Det är bruset från denna ständigt mot hafvet, mot det eviga, sträfvande ström man förnimmer i slutstroforna till Aurora Leigh:

»Min Romney! — Lyftande min hand i sin,
 som ledd af andars synkraft, vände han
 sig österut, där svagt och fjärran ren
 längs himlaöknen skälvande sig göt
 hän öfver kullarnas halft skönjda krets
 i genomskinlig jaspis, klar som glas,
 en första grundval till den nya dag,
 som byggdes ifrån himlen upp till Gud.»

Mildred Thorburn.

Selma Lagerlöfs sista bok.

Fosterlandskärleken har det gemensamt med alla på samma gång djupa och starka känslor, att den skyr deklamationer och bäst röjer sig som ett patos bakom orden. Det gäller om den primitiva formen, hembygdskänslan, såväl som om den känsla som sugit näring ur kännedomen om historia, kultur och nationella egendomligheter och vidgats till att omfatta ett land och ett folk.

Det är denna djupt liggande, försynta fosterlandskänsla som besjälar just de bästa af våra dagars svenska diktverk. Det är den som samlar karolinernas spridda gestalter till ett mäktigt epos, söker sig tillbaka mot folklynnets djupt i forntiden nedträngande rötter i »Folke Filbyter», och någon gång bryter alla dammar i dikter sådana som ett »Ett folk». Det är den som skälvver i Frödings hembygdsdikter och är den ljudande malmen i Karlfeldts fulltoniga rytmer. Och hur böljar den ej genom sagokretsen kring Löfvens långa sjö och skymtar i djupet under Ingemarssönernas historia!

Selma Lagerlöf har i sitt sista arbete haft till medveten uppgift att vara fosterländsk, och ett sådant medvetande skulle ju kunna vara farligt nog, en hämsko på den friska ingifvelsen. Så mycket mera beundransvärdt är det därför att författarinnan under sin kamp med den stora uppgiften att skriva en bok om Sverige för Sveriges barn kunnat skapa ett från alla traditionens band så frigjort, ett så äkta personligt verk som »*Nils Holgerssons underbara resa*».

Det är ett genialt grepp att från början fångsla barnens intresse genom att gifva skildringen form af en djursaga; barn hafva ju i allmänhet samma blick för djuren som primitiva folkslag. Hela färden blir sålunda en kedja af spännande äfventyr bland vildgäss, räfvar, kråkor och andra djur, karaktäriserade med en lefvande intuition, som är släkt med Kiplings, i sitt förhållande till hvarandra och till människorna. De studier, som måste ligga bakom dessa mästerlig skildringar, ägnade att omedvetet väcka vördnad och undran inför naturens lif, tynga dock aldrig sagoformen. Härtill kommer att de olika landskapens totalbild ger sig osökt, fågelperspektiviskt betraktad. Den som en gång läst därom, glömmet nog ej Skånes rutiga väfnad, Blekinges tre trappsteg eller Östergötlands vadmalssvåd, lysande af gårdar och kyrkor.

Selma Lagerlöfs allt sedan Gösta Berling kända kompositionsätt förnekar sig ej håller i »Nils Holgerssons resa». Episod knyter sig till episod och hvar och en bildar ett i viss mån fristående helt, en avslutad berättelse för sig. Sinsemellan så olika historier som svartråttorna och gråråttorna på Glimmingehus och Karl den elftes nattliga vandring i Karlskrona eller trandansen på Kullaberg och Vineta eller kråkrovet och Ulfåsa-fruns spådom stå här sida vid sida, lyckligt sammanhållna af den en gång gifna ramen. Till de yppersta pärlorna hör berättelsen om gamla mor på den förfallna gården, som öfvergifvits af barn och barnbarn, så snart de hunnit växa upp, och dör ensam i sin stuga, omgifven af alla amerika-porträtten.

Det kan icke råda något tvifvel om att Selma Lagerlöfs bok kommer att fångsla den publik, för hvilken den närmast är afsedd. Man behöfver blott ha sett åttaåringens ögon lysa af intresse vid berättelser ur den eller hans kinder blifva röda af förtjusning, då han upptäckt »Tummetott» på julbordet, för att känna sig öfvertygad. Men det är detsamma som att erkänna att Selma Lagerlöfs bok, om än den knappast nämner ordet fosterland, dock är ett fosterländskt dåd. Den kommer att väcka hos stora ungdomsskaror en känsla för deras land, besläktad med den vårstämning, som skildras i boken, då vildgässfloeken kommer dragande söderifrån mot det blå skimret öfver Vättern, och hos alla som se den en längtan att följa med till de lyckliga ängderna norrut.

S—d.

I väntan på döden.

Där ligga de i sjuksalen, sex på ena sidan och fyra på den andra, gubbar, män och gossar. Öfver de hvita bäddarna sprider taklampan sitt för natten dämpade sken. Ljudlöst öppnas dörren och en sköterska inträder. Hon behöfde kanske inte ha rört sig så tyst, hon mötes af blickar från åtminstone fem ögonpar. Men därborta i sängen vid fönstret höres den döende gossens rosslande andedrag, och hvem vågar vara annat än tyst inför döden?

Sköterskan går fram till hvilsoffan och sätter sig. Hon har aldrig förr vakat någon natt i en sådan omgifning, hon är en stackars nybörjare, som saknar både kunskap, vana och mod. En blick på klockan säger henne, att hon måste tillbringa nio timmar i detta dystra rum, och hon ryser ofrivilligt. Det kännes som om golftiljorna gungade under hennes fötter. Hvarför har hon åtagit sig detta? Hon var ju inte tvungen, fastän hon ansett det som en skyldighet. En annan mera kunnig och van bär ansvaret som nattsköterska, och hon skall bara vaka hos den döende.

Den döende! Hur kan hon ha hjärta att tänka på sig själf i dödens närvaro? Med en känsla af djup blygsel reser hon sig hastigt och går fram till bädden. Där ligger han. Det svårt sårade hufvudet är omlindadt med bandager, nacken är stel och bakåtböjd, han tyckes medvetlös, han håller på att dö af hjärnhinneinflammation. Och hans föräldrar äro långt borta, han är omgifven af idel främlingar. Hon böjer sig öfver honom och bestryker de torra läpparna med en kompress, doppad i vatten. Begärligt suger han åt sig några droppar, och så börjar han åter andas tungt och mödosamt. Nattsköterskan har sagt att han ingenting kan höra, och att han troligtvis ej håller förnimmer någon smärta, men det är tydligt att han åtminstone känner törst.

Gossen i bädden bredvid reser sig yrvaken.

»Är det hjärtat, som slår så hårdt?» frågar han.

»Ivan har svårt att andas. Försök att sofva, Karl, det är bäst för dig.»

Med ett leende lägger han sig ned och vänder bort hufvudet.

Hon fortfar att svalka den döende, men Karls ord ha åter vändt hennes tankar till omgifningen. Hvad skola de inte allt

säga till henne i natt, dessa män och gubbar! Utan ringaste tvekan skola de begära hennes hjälp. Om hon frågar någon af dem angående hans sjukdom, så svarar han med mer än önskvärd tydlighet af hvad åkomma han än må lida. Hon känner att hon rodnar vid minnet af sina erfarenheter i den vägen. Men borde hon inte hållre rodna öfver sig själf? För dem är allt detta så enkelt och naturligt. I gengäld vet hon, att ingen af dem ler ett tvetydigt leende eller någonsin i hennes närvaro yttrar ett tvetydigt ord. Så enkel och sann är deras blygsamhet. Hon är mera trygg bland dem än i ett sällskap af fint bildade världsmän.

Ack, att tankarna äro så flyktiga! De borde ju dröja hos Ivan, som kämpar sin sista, tysta strid. Hans mor, om hon vore här, skulle säkert endast sysselsätta sig med honom.

Men nu blir det oro i bädden midt emot. Dalkarlen Larsson har plågor, han vrider sig som en mask, sängen knarrar och knakar under hans rörelser. Hon reser sig och går fram till honom.

»Är det så svårt?» Men i det samma tar hon ett steg tillbaka. Hvad måtte han skall svara? För några veckor sedan låg han vaken på operationsbordet, tyst, utan ett tecken till smärta. Men på läkarens spörsmål: »Gör det ondt det här?» genmälde han harmset: »Du frågar så dumt, så jag gitter int' svara!» Skall han kanske afspisa henne på ett liknande sätt? Nej, denna gång känner han sig skyldig i medvetandet om att han förrådt plågorna.

»Du tycker väl att jag borde ligga stilla, och jag skall försöka. Jag vill int' störa de andra».

»Kan jag hjälpa Larsson på något sätt?»

»Nej du. Förra natten fick jag morfin, men i natt måste jag vara utan. Nu lider det väl med pojken?»

»Ja, han har nog inte så långt kvar.»

Ack, men hvem vet om ej några sådana timmar äro lika långa som månader och år! Nu kan han inte längre svälja, men det är ändå som vore det en lindring, när hon fuktar läpparna.

Karl sofver oroligt. »Se, där gick han utan bindel!» ropar han plötsligt och reser sig på nytt i sängen.

»Å nej, du misstar dig.»

»Jo, han gick där».

»Du drömmer, Karl. Lägg dig ner.»

Han lyder och snart hör hon åter hans jämna, lugna andedrag mellan den döendes rosslingar. »Utan bindel!» hvilken skön syn, den förebådar befrielsen. Men hvarför dröjer den barmhärtige befriaren, hvarför dröjer döden?

Där borta i andra ändan af salen är det en af männen, som vill dricka, men som behöfver hjälp därtill, emedan han måste ligga stilla på rygg. Han frågar naturligtvis efter den döende:

»Har pojken kolat å än?»

Hvad skall man egentligen svara på en fråga i sådana ordalag? Men hon förstår så väl att det ej är likgiltighet och obarmhärtighet. Det är endast detta, att mannen af folket betraktar äfven döden såsom något så naturligt. Hur nästan fruktansvärdt tålig är han ej denne samme man under sina egna lidanden! Också han låg vaken på operationsbordet skälfvande af smärta under det att svetten pärlade i stora droppar, men han klagade ej. Och hvad har han icke allt burit sedan dess med samma tysta, anspråkslösa tålmod! Men han är ändå mjukare, mera undfallande än Larsson, han skulle aldrig ha vågat svara doktorn så tvärt och stormodigt. Han är smålänning.

Hon smyger sig bort till Larssons säng. Han har varit mera stilla den sista timmen, men han ligger ännu vaken. Han besvarar hennes tysta fråga med ett: »Tack du, det är bättre.»

Hon återvänder till den döende, men hon kan ej låta bli att tänka på de andra.

Hvilket gränslöst, aldrig sviktande tålmod! Hon har sett och beundrat det hos nästan alla här, undantagen äro så få, att de endast bekräfta regeln. Inte bara tålmod, också en lugn förnöjsamhet. De flesta tala ju gärna om sina sjukdomar, — det tyckes vara ett gemensamt mänskligt drag — men de äro antingen förhoppningsfulla eller fullkomligt undergifna. Detta måste bero på en hög grad af karaktärsstyrka, men hon vet att det också hvilat på religiös grund. Hur ofta har hon inte hört dem sjunga sina andliga sånger härinne, oberörda af allt hvad som försiggått omkring dem. Och de bedja på operationsbordet.

Återigen är det någon, som vill ha hjälp därborta; det är den där gubben, som säger sig vara »så frisker i lifvet».

»Syster!» Hvad hon känner sig smickrad af den benämningen! Hon har ju ej rätt därtill, men hon tar så gärna emot. Den synes henne som ett bevis på deras vänskap och förtröende.

Naturligtvis frågar också gubben efter den döende i välvalda ordalag: »Nu ä de' la inte mycke igen å'n?»

Jo, lifvet är kvar, det hemlighetsfulla, underbara. Om han fått behålla det, skulle han ha vuxit upp till en glad yngling, till en stark man, och till sist skulle han, som en lutande gubbe, ändå ha skördats af döden.

Det har blifvit oväder därute, det stormar och höstregnet slår smattrande mot lasarettets plättak. Då och då skär en skarp ringning som ett klagoskri genom tystnaden inomhus. Klockan slår ett.

Hon sitter alltjämt lutad öfver gossen. Hon svalkar hans läppar och panna med vatten och smeker då och då de feberheta händerna. Kan han i den stora, tysta kampen förnimma ljudet af en mänsklig röst? Hon hviskar till honom: »Stackars Ivan!»

Så komma de drifvande med höststormen alla de mörka tankarna, upproriska och knotande. Trögt gå timmarna, för den döende är det alltjämt samma kamp. Hvarför skall det finnas så mycket lidande i världen och så långvarigt? Hvarför är det jämförelsevis sällan, som lifstråden blir afskuren tvärt med ett barmhärtigt hugg? Hvad de äro grymma, plågan och synden och nöden och sorgen, hvad lifvet ändå är tungt och smärtsamt! Hvarför, hvarför? Det blir med ens så mörkt och hopplost alltsammans. Natt, en tjutande storm af lidelser och sorger och ett regn af tårar, ingenting annat. Men så kommer hon plötsligt att tänka på hvad en af de sjuka sade om den där mannen, hvars hustru dog för några dagar sedan. De måtte ha varit mycket fästade vid hvarandra, och någon yttrade den förmodan, att han nu var förtviflad, rent förbi af sorg. Då kom det stränga, allvarsamma svaret:

»Jag kan väl aldrig tro, att han lägger sig i vår Herres gärningar.»

De veta att böja sig för det nödvändiga, dessa människor, men det sker inte i svaghet, det sker med ett fast beslut. Till sorg har man rättighet, men ej till förtviflan och knot. Håller hon inte just nu på »att lägga sig i vår Herres gärningar»? Hur vågar den att döma, som blott ser den ena ändan af lifvets kedja? Och det är ju ej håller sant, att den är sammanfogad af blott mörka länkar, det finnes många ljusa däribland.

En ringning och strax därpå ännu en! Nattsköterskan kommer tyst, men brådskande:

»Fröken, se till dem därinne på kvinnosalen! Jag måste gå dit ned, och jag blir tvungen att stanna en stund. Därinne behöfva de nog ej mycken hjälp.» Hon smyger sig hastigt bort.

Så måste då den andra dela sina omsorger. Efter en kvart reser hon sig och lämnar den döende.

Därinne i kvinnosalen är allt stilla. Där ligger hon, den vackra, unga hustrun med de mörka hårflätorna, en på hvardera sidan af hufvudet. I går kväll sjöng hon Sionstoner vid orgeln, i morgon skall hon opereras, nu sofver hon. Hvarför skulle hon inte sofva, lifvet står i Guds hand!

Den gamla gumman, som ligger vid dörren, hon är vaken. Det skrynkliga ansiktet bär ännu spår af förgången skönhet, men det bär också den annalkande dödens första kännetecken.

»Hur står det till?»

Och den gamla svarar med en viss sällsam humor: »Ja undrar just hva mina kära ska säga i öfvermorgon, om ja ä dö när di kommer?»

»Inte dör väl mor så snart.»

»Åhjo, men när Jesus styr skeppet, är det godt hvarthän det bär. Vill hon hjälpa mej lite?»

Samma tålomod, samma lugn hos kvinnor som hos män! Sköterskan erfar en känsla af stolthet. Om hon än är föga värdig, så tillhör hon ju likväl detta folk, och med alla dess fel och svagheter är det ett modigt, ädelt folk. Hvad hon älskar det!

»Tack nu har jag det bra, nu kan hon gå igen».

Hon återvänder till den döende, men hon stannar ett ögonblick vid korridorrens fönster och ser med oändlig lättnad att det börjar dagas. Skall inte lidandets natt också snart taga slut?

När hon kommer till sin egen sal, märker hon genast, att den rosslande andedräkten undergått en förändring. Hon skyndar fram till den döende. Han andas ett långt, djupt tag och så blir det tyst en stund.

Därefter höres en svag flämtning, efter ett uppehåll ännu en och så slutar det tunga arbetet.

Nattsköterskan kommer, kallad af ringningen. Hon kastar en blick på klockan, hon lägger kroppen till rätta och höljer ett lakan öfver den, därefter går hon igen.

Det är som om den djupa tystnaden skulle väcka de öfriga. Den ene efter den andre vänder på sig och nästan alla fråga i skilda ordalag efter »pojken».

Karl tycktes sofvä, men plötsligt reser han sig upp med en förvirrad, skrämnd blick på Ivans säng. »Han är död, Karl!»

»Ä han dö? De va' betänkligt, de, va' betänkligt? Moren blir la rent ifrån sej!»

»Ack ja! Men för honom var det nog godt att få sluta sitt lidande.»

Nu kommer själföföbräelsen. Hvilken klen ersättning hon varit för modern, som borde ha suttit vid hans sida! Hvarför har hon ej försökt att tala till honom? Hvem vet om det var så säkert, att han ingenting kunde höra? Och hvarför ha hennes oroliga tankar ständigt sväfvat bort? Hvarför har hon ej, så långt det varit möjligt, sysselsatt sig endast med honom?

Se hur det ljusnar! Skenet från lampan är redan helt matt, sängar och bord kasta blå skuggor i morgongryningen. Dörrar knarra därnere, biträden och sköterskor gå förbi korridoren. Här kommer en af dem för att städa, nu är det tid för den som vakat att gå hem.

Med ens känner hon sig mycket trött. Därute faller ännu regnet och blåsten hviner. Hon går långsamt framåt genom den lilla stadens gator, och de sömntyngda tankarna kretsa trögt kring nattens händelser. I hennes minne uppdyker ett urgammalt ordspråk och hon ställer det i förbindelse med allt det tålmod hon bevittnat. Hon upprepar det långsamt för sig själf gång på gång:

»Glad och god skall mänskan vara medan hon bidar döden. Glad och god...»

Maria Dwrling.

— * —

Kvinnliga telegrafpersonalens förening

är en sammanslutning af i telegrafverkets tjänst anställda kvinnor i och för bevakandet af de förmåner kåren redan innehar äfvensom för höjande af dess ställning i socialt och ekonomiskt hänseende. Föreningen vill vara ett medel att bland sina medlemmar stärka kamratandan och hos dem fördjupa känslan af arbetets ansvar och vikten att med nit och intresse utföra detta arbete samt icke förtrötts i hoppet att kanske småningom kunna bidra till att i det allmänna medvetandet tvinga fram erkännandet af principen om lika lön för lika arbete.

Man har för afsikt att söka anslutning till »Svenska Kvinnornas Nationalförbund» och därigenom få förmånen att hafva stödet af en större auktoritet bakom sina ord.

Föreningen konstituerade sig vid ett talrikt besökt möte den 21 nov., då stadgar antogos och styrelse valdes. Efter mötet följde ett enkelt samkväm, hvarvid föreningen hade äran att som gäst se fröken G. Adelborg, som genom ett väckande föredrag klargjorde för deltagarna betydelsen af kvinnornas sammanslutning.

Den kvinnliga telegrafpersonalen står sedan gammalt i tack-samhetsskuld till Fredrika-Bremer-Förbundet, som vid flera tillfällen tagit sig an dess sak och äfven framlagt den för allmänheten i Dagnys spalter.

Det första ordinarie mötet äger rum den 28 jan. 1907 i Stockholm. Till detta möte kallas fullmäktige från kretsafdelningarna i olika delar af landet. Inalles räknar föreningen 383 medlemmar. Dess styrelse utgöres af:

Stationsföreståndaren fröken Anna Algren, Saltsjöbaden; stationsföreståndaren fröken Ebba Norrman, Djursholm; telegrafisten fröken Maria Salin, Stockholm; telegrafisten fröken Ragnhild Sahlbom, Stockholm; e. o. telegrafisten fröken Frida Öberg, Stockholm.

Kvinnliga telegrafpersonalens förening omfattar hittills endast dem, som vunnit inträde i verket som e. o. telegrafister. Men den unga föreningen har icke uteslutit hvarje tanke på att, sedan den vunnit mera stadga i arbetssättet och fastare målmedvetenhet, möjligen utsträcka inbjudningen till medlemskap äfven till andra i verkets tjänst anställda kvinnor, ehuru den icke nu ansett sig böra öfvertaga ansvaret härför. I stadgarna finnes dock inryckt en paragraf, som hänvisar på en sådan möjlighet till utvidgning framdeles, när föreningen först pröfvat sina krafter inom en trängre krets.

* —————

Från kvinnovärlden.

Finland.

Den nya representationsreformen. Föreläsningar och kurser i den nya lagkunskapen, särskildt afpassade för kvinnor, ha alltsedan hösten pågått i Finland på initiativ både af »Finsk kvinnoförening» och »Unionen». Alexandra Gripenberg skrifver därom i »The Englishwoman's Review's Special Winter-number»: »Anmärkningsvärdt är att vid dessa föreläsningar

ses alla klasser och åldrar, unga akademiskt studerande kvinnor, societetsdamer och gamla torgfruar insventa i schalar sida vid sida med hvarandra. Vi känna alla, att vi behöfva förbereda oss till den nya lag, som första gången skall tillämpas 15 mars 1907. Vid de kvinnliga profvalen äro vallokalerna prydda med flaggor, agitatorer hålla tal, vallistor uppsättas o. s. v., precis såsom det kommer att gå till på valdagen. Stora upplagor ha redan blifvit sålda af den nya lagen och alla slags fickhandböcker i lagkunskap. Det är underbart att lefva i historiska tider som de närvarande.»

Den stundande landtdagen. »Unionen» har enligt »Nutid» tillsatt kommittéer med uppgift att verka för förberedandet af vissa ärenden för den stundande landtdagen. Kommittéerna skola behandla följande frågor: 1) Kommunal rösträtt och valbarhet för kvinnorna på samma grunder som åt män; 2) målsmansskapets upphäfvande, ordnandet af, den gifta kvinnans egendomsförhållanden, tillerkännandet åt henne af samma bestämmanderätt öfver barnen som mannen innehar; 3) den legaliserade prostitutionens afskaffande; 4) förbättrandet af utom äktenskapet födda barns rättsställning, stadganden om faderns skyldigheter med afseende å dessa; 5) höjande af skyddsåldern för flickor från 12 till 15 år, hvarigenom sedlighetsförbrytelser, begångna mot flicker i åldern 12 till 15 år kunde af allmänna åklagaren åtalas; 6) reformer på kvinnouppfostrans område, tillgodoseende af kvinnornas bildningsbehof och yrkesutbildning; 7) utvidgandet af arbetsområdena för kvinnan. Lagstadgandet om att könet icke ställer hinder i vägen för kvinnors utnämning till tjänster.

*

Tyskland.

I delo med rättvisan. Höstens mest uppseendeväckande händelse inom Tysklands ledande kvinnokretsar är »Dr Anita Augspurgs-processen». Dr Augspurg, den kända tyska rösträttskvinnan, vice-president i Tysklands rösträttsförbund, framstående talarinna och advokat, hade med anledning af ett gatutumult i Hamburg i januari 1906, orsakadt af en inskränkning i den kommunala rösträtten, uppträdt i tidningsartiklar emot polismyndigheternas brutala, rent af »på ryskt maner» bedrifna öfvervåld mot folkmassan. För den skull blef hon stämd för äreröigt beteende mot polisen, och den 19—23 nov. stod hon inför polisdomstolen i Hamburg. Denna rättegång har bringat i dagen en del kuriösa fakta rörande polisens hållning mot medborgarna i allmänhet samt mot kvinnorna i synnerhet. Så förklarade bl. a. öfverdomaren (der Staatsanwalt) att kvinnliga vittnen icke kunde likställas med manliga. Domen lydde på 200 marks böter eller 20 dagars fängelse. — Ett par dagar efter domens afkunnande höll dr Augspurg ett till trängsel besökt möte, där hon, utgående från det nyss timade, talade öfver ämnet: »Kvinnorna och tillämpningen af kriminalagen».

*

England.

Suffragetterna, hvilkas uppträdande väckt så mycken uppmärksamhet och så mycken anstöt, ej blott i England utan öfver hela den civiliserade värl-

den, låta fortfarande tala om sig. Till deras egen stora förvåning och icke odelade belåtenhet blefvo de 8 damer, som i följd af demonstrationerna utanför parlamentshuset insattes i Holloway-fängelset, helt plötsligt frigifna. sedan endast hälften af fängelsetiden var uttjänad, men utan att erhålla någon förklaring öfver anledningen till straffets efterskänkande. De f. d. fångarna åkte genast efter frigifningen till byrån för »the Woman's Social and Political Union», hvarest deras ankomst väckte stor sensation och där de genast blefvo belägrade af pressens representanter, som interviewade dem om deras erfarenheter i fängelset. Ett par dagar därefter uppträdde de samtliga på platformen vid ett massmöte i Caxton Hall Westminster och blefvo föremål för entusiastiska ovationer. Den 10 dec. hölls af en del politiskt intresserade kvinnor en bankett till ära för de 8 suffragetterna i Londons ståtliga Savoy Hotel och läsas bland inbjudarinnorna flera af Englands förnämsta kvinnonamn. Mrs Fawcett skrifver som motiv för inbjudningen: »Jag behöfver väl knappast säga, att enligt min öfvertygelse den lugna öfvertalningens och bevisföringens metoder äro den grundval, hvarpå kvinnans rösträttsrörelse bör byggas; jag, liksom den stora majoriteten af arbetarna för den kvinnliga rösträtten, önskar fortgå på den konstitutionella agitationens väg. Likväl känna vi, att de fängslade kvinnornas handlingssätt har kommit strängar af sympati att vibrera inom nationen, hvilket icke kunnat åstadkommas med stillsammare medel. Många af oss önska därför gifva de fängslade ett offentligt erkännande åt det värde vi sätta på deras själfuppoffrande handling».

*

Frankrike.

M:me Curie. Den franska tidskriften »La femme» beskriver på följande sympatiska sätt M:me Curies installation som professor vid Sorbonne. »En kvinna, tagande i besittning en professorsstol vid universitetet i Paris, offentligen föreläsande i Sorbonne, detta innebär icke något mindre än en fullkomlig revolution inom den franska vetenskapens traditioner, en tilldragelse som vi hälsa med känslor af uppriktig vördnad. Auditoriet, hvilket strömmat till i massa för att vara vittne till M:me Pierre Curies debut, blef icke bedraget. Den framstående kvinnan, som vid inträdet i föreläsningssalen hälsades med en dånande applåd, tog, så snart hon bemästrat sin rörelse, upp föreläsningen precis vid den punkt, där den store vetenskapsmannens ord för några månader sedan blifvit afklippta af döden. Intrycket blef också så mycket lifligare och mera verkningsfullt. M:me Curie tillade ej en sats, ej ett ord, som kunnat afbryta tankegången hos den, efter hvilken hon bar änkedoket. Utplånande sig själf inför makens minne, med aldrig svikande anspråkslöshet afböjde hon hvarje offentlig installation af sitt ämbete. Hon höll ej ett högtidligt inledningsföredrag; hon var endast sin mans efterträdare och fortsätter där han slutat. Och detta var det intryck åhörarne erhöilo, anledningen till att måndagen den 5 november 1906, då Sorbannes studenter fått lyssna till denna föreläsning från andra sidan grafven, blef för dem ett oförgätligt och gripande minne.»

*

*

En gammal historia från den amerikanska rösträttskampanjen

påminner »The English Woman's Review» sina läsare om. Den lyder som följer:

»Den anmärkningsvärdaste episoden vid det andra stora kvinnosaksmötet, hållet i maj 1851 i Akron, staten Ohio, var den, då sanningens röst nedtystade oppositionspartiet. Detta, som representerades af prästerna, hade mangrant ryckt ut för att hålla tummen på ögat på församlingen, och då de högvördiga fäderna hörde hvilka besynnerliga läror som förfäktades, bland andra den om kvinnans politiska medborgarrätt, opponerade de sig energiskt. En talare yrkade på större rättigheter för männen, emedan de äga större intelligens; en annan emedan Jesus var en man; en tredje menade, att i följd af den första kvinnans synd, voro alla kvinnor dömda att för beständigt lefva i underdånighetstillstånd; somliga åter ansågo, att männen voro kvinnornas naturliga beskyddare och därför borde de representera dem i staten och samhället. Prästernas mening var på den tiden lag för flertalet kvinnor, det förmärktes också en betydlig afsvalning i mötets entusiasim och den allmänna meningen började luta mot oppositionen. Då reste sig en gammal negrinna, sex fot lång, mager och svart, och obekymrad om hvisslingarna och oväsendet omkring sig steg hon fram på plattformen. Det blef dock moltyst i församlingen när hon började sitt tal med: »Nå nå, barn, när ni gör så mycket väsen, måste det väl vara något på tok med er».

Därpå vände hon sig till den talare, som framdragit mannens ridderlighet såsom kvinnans naturliga beskydd: »Han därborta säger, att kvinnfolk måste hjälpas opp i vagnar och lyftas öfver diken och att de ska ha de bästa platserna öfverallt; men ingen har nånsin hjälpt opp mej i nån vagn och inte öfver nån vattenpuss heller och inte gifvit mej nån af de bästa platserna. Och ä inte jag en kvinna? Jag har födt 13 barn till världen och sett de flesta af dom säljas till slafvar, och när jag ropade ut min modersmärta, var det ingen annan än Jesus som hörde mej. Och är inte jag en kvinna?»

Och utpekande med fingret den präst, som sagt att mannens öfverlägsna intelligens gaf honom företrädet, fortsatte hon: »Hvad har det som sitter i hufvet, att göra med kvinnans rättigheter? Om min spanner ett halft stop och er ett helt, vore det inte orätt, om jag inte fick mitt mindre mått fullt?»

»Och hvad den där lilla svartklädda mannen beträffar, som sa att kvinnorna inte kan få så mycket som männen, emedan inte Kristus var en kvinna, så frågar jag honom: Hvarifrån är Kristus kommen? Från Gud och en kvinna, inte sant? Med honom hade mannen ingenting att skaffa».

Talarinnan slutade med dessa ord: »Om den första kvinna, som Gud skapade, ensam förmådde vända världen opp och ner, så bör väl kvinnorna här, om de slå sej tillhoppa, kunna vända den rätt igen. Och nu då de be om lof att få göra det, tycker jag karlarna kunde låta dom hållas».

inträde medlemmarna redan voro upptagna af sina sommarplaner, ansågs det lämpligast att förlägga det andra kretsmötet till förra hälften af januari innan skolorna ännu börjat sitt arbete. Efter rådgörande med de resp. kretsarnas styrelser ha dagarna den 11 och 12 januari blifvit fastslagna för mötet och programmet, som förelåg färdigt den 20 december och omedelbart utsändes till kretsarna och till Förbundets ombud, ter sig på följande sätt:

Fredagen den 11 januari. Kl. 10 f. m. Enskildt möte å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå. (Kretsmedlemmar, ombud och styrelsemedlemmar.) 1) Hälsningsord. 2) Val af ordförande och sekreterare. 3) Val af kretsämnd. 4) Meddelanden från förbundskretsarnas verksamhet (genom representanterna). 5) Organisationsfrågor. Förslag från Malmö-Lund-kretsen. (Inl. fru A. Söderström, Malmö.)

Kl. $\frac{1}{2}$ 8 e. m. Offentligt möte å Skansens Höganloft. Föredrag af fröken Gertrud Adelborg: »Landbruks- och husmodersskolor såsom medel att höja landtbefolkningens kvinnor och deras arbete». Gemensam supé, hvartill mötesmedlemmar från landsorten äro inbjudna. (Öfriga deltagare i supén lösa biljetter å Förbundets byrå.)

Lördagen den 12 januari. Kl. 10 f. m. å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå (Kretsmedlemmar, ombud och styrelsemedlemmar.) 1) Huru främja bildandet af nya förbundskretsar? samt 2) På hvad sätt kunna förbundskretsarna befordra det af Förbundet upptagna arbetet för höjande af landtbefolkningens kvinnor? (Inl. fröken G. Adelborg.) 3) Yrkesskolor för kvinnor. (Inl. fru A. Montelius.) 4) Angående lagstadgad stängningstid för butiker. Ämne föreslaget af Helsingborgskretsen. (Inl. fröken A. Thorstenson.)

Kl. 7 e. m. å Landbruksakademiens sal, Mästersamuelsgatan 47. (Förbundsmedlemmar.) 1) Föredrag af fröken A. Kruse: »Några drag från de amerikanska barndomstolarnas verksamhet». 2) Föredrag af fröken A. Petterson: »Några brister i lagstiftningen för kvinnan och några önskemål med afseende å deras afhjälpande». Eventuellt diskussion.

Mötesbestyrelsen ber att få förbehålla sig rätt till af omständigheterna påkallade ändringar i programmet.

*

Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt. Centraistyrelsen i landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt har hållit sitt 4:e årsmöte i Karlstad 8—9 januari. Enligt hvad därvid meddelades hade å kvinnornas masspetition tecknats öfver 136,000 namn.

— * —

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur okt.—dec. 1906.

Svensk:	Husmoderen. Moral. Nylænde. Urd. Wærn.
Fataburen. Folkskolans barntidning. Hemåt. Hvita Bandet. Hälsovänneren. Idun. Kyrklig tidskrift. Nordisk tidskrift. Nya kyrkans tidning. Ord och bild. Pedagogisk tidskrift. Polstjärnan. Saga. Sedlighetsvänneren. Social tidskrift. Statistisk månadsskrift. Statistisk tidskrift. Svensk bokhandelstidning. Svensk damtidning. Svensk läraretidning. Sveriges väl. Tidning för lärarinnor. Tidning för Sveriges läroverk. Tidskrift för hemmet. Verdandi.	Dansk: Bog og Naal. Det ny Aarhundrede. Kvinden og Samfundet. Kvindernes Blad. Tidskrift for Sygepleje. Kvennabladiid. (Isländsk).
Finländsk:	Tysk: Blätter des Badischen Frauenvereines. Die Frauenbewegung. Evangelische Frauenzeitung. Monatsbericht des Vereins christlicher Lehrerinnen. Neue Bahnen. Neues Frauenleben. Unterm Lazaruskreuz.
Finsk tidskrift. Mot hemmet. Nutid.	Engelsk: Internat. Woman Suffrage Alliance Bulletin. The English Woman's Review. The British Journal of Nursing. The Woman's Journal. Women's employment.
Norsk:	Fransk: Bulletin de la société des Crèches. La Femme. La Vie heureuse. Revue du Travail.
For Hus og Hjem. For Kirke og Kultur.	

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå 54 Drottninggatan mottagas anmälningar till inträde i Förbundets

Sjuk-kassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar at Förbundet, kunna blifva delägare i densamma.

Anmälan.

Dagny, utgifven af och organ för Fredrika-Bremer-Förbundet, anmäler med 1907 sin 22:a årgång. Tidskriften skall fortfarande ha till sin hufvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Liksom tillförene skall *Dagny* beakta kvinnofrågan och dess företeelser samt ägna sin uppmärksamhet åt olika områden af kvinnlig verksamhet, såväl de praktiska som de intellektuella. Ehuru största utrymmet är förbehållet åt sociala frågor, stå de litterära intressena äfven på tidskriftens program.

Dagny redigeras af fröken Lotten Dahlgren, till hvilken, under Förbundets adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer 1907 med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

Rikstelef. 68 98. A. T. 82 11.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Grand Palais, Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj, och detta i sin egenskap af »antiseptiskt munvatten» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hofleverantör

Stockholm.